

307. Sajószentpéter határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B

2006. október 9-én régészeti terepbejárást végeztünk a 26. sz. főút tervezett bővítési szakaszán. Sajószentpéter közvetlen D-i határában két jól elkülönülő régészeti lelőhelyet határoztunk meg.

1. *lelőhely*: A településhez D-ről vezető 26. sz. főút Ny-i oldalán lévő domb, melynek kiterjedése az út K-i oldalán is megfigyelhető. Rendkívül intenzív újkőkori kerámiaanyagot gyűjtöttünk, melyet díszitettsége és a csótalpas tál típus után az AVK tiszadobi csoportjához sorolhatunk.

2. *lelőhely*: Az előző lelőhelytől DK-re, a főút Ny-i oldalán helyezkedik el az úttal párhuzamosan futó elektromos vezeték alatt (feltételezhetően a főút K-i oldalára is kiterjed). Intenzív paticsfoltokat és a késő bronzkor irányába mutató őskori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk.

VERES JÁNOS – SELJÁN ÉVA

308. Salgótarján, Salgóvár

(Nógrád megye) Kö

A salgói alsóvár 2000 óta folyó régészeti feltárásában feladatunk egyrészt a várfalak eddig még nem tisztázott utolsó szakaszának – az ágyútorony DNy-i sarkát a felsővárral, pontosabban annak tornyával összekötő falszakasznak – a tisztázása, másrészt az ágyútorony belső betöltésének minél nagyobb mértékű eltávolítása volt.

Az első feladatot lényegében sikerült megoldanunk. Előkerült egy, az ágyútorony most teljesen kibontott DNy-i sarkához (az ÉNy-ival megegyező módon) hozzáépített 90–100 cm széles, enyhén ívelő fal 450 cm hosszúságban, Ny felé nekicsatlakozva a felsővár tornya előtt emelkedő sziklászakoknak, melyek közül egyet eredetileg belefoglalhattak az egykor természetesen itt is magasra emelkedő várfalba. Ugyanakkor e falat csak a falkoronájában bontottuk ki, különösen É felé figyelhettünk meg egy vastag, kötörmelékös bontási réteget, amely alatt agyagos pusztulási réteg található a sziklafelszín felett, e várfal és az ágyútorony Ny-i fala alkotta háromszögben – ezt azonban csak közvetlenül az ágyútorony mellett volt módunk vizsgálni.

A második feladatot az ágyútorony kb. 400 cm széles Ny-i sávjában sikerült elvégeznünk. Itt a lépcsősen ereszkedő bazaltoszlopok felett (igen vékony omlásréteg alatt) végig, de különösen D-en megtaláltuk azokat a jellegzetes, részleteiben nehezen értelmezhető, 20–40 cm vastag pusztulási rétegeket (gyúrható sárga agyag, faszenes-agyagos, paticsos, szenült gerendák), melyeket korábban úgy a felsővárban, mint az alsóvár nagyciszternától Ny-ra eső részén vizsgálhattunk – anélkül, hogy ezekből pontosabb következtetések levonására lett volna lehetőségünk. Úgy tűnik, hogy ezek nagyrészt ugyancsak a felsővár tornya felépítményéből származhatnak – azaz a torony 16. sz. végi szétlövése során annak egy része az ágyútoronyba zuhanhatott.

Az ágyútorony mélyebb, sziklalépcső alatti K-i részén érdemi munkát nem, csupán tereprendezeit végezhattunk, itt főleg É-on számolhatunk vastag omlási – s alatta az eddigi megfigyelések szerint jelentős pusztulási – rétegekkel. Ugyanakkor elképzelhető, hogy DK-en itt is relative magasan jelentkezni fog a sziklafelszín – nem sokkal az itt különösen jól megfigyelt falegyen vonala alatt.

Az említett pusztulási rétegekből – úgy az ágyútorony Ny-i falán kívül, mint belül – a várakozásokkal szemben jelentősebb 16. századi leletanyag (elsősorban vegyes kerámia) került elő.

FELD ISTVÁN

309. Sarkadkeresztúr-Szeles, Győrpuszta

(Békés megye) R

A 74. sz. lelőhely a Nagygyántéra vezető kövesút és a Köles-ér által bezárt É-i szögletben, a régi Egyetértés TSz majorsági épületeitől K-re helyezkedik el. A lelőhely az említett kövesúttól DK-i irányba tovább folytatódik. A lelőhely egy É-D-i irányú egykori „folyómeder” K-i szélesebb teraszán található, amelynek felszíne világosabb, szürke színű környezeténél. Kiterjedése: 550×200 m. A lelőhelyet 1995. május 15–17. között fedezték fel a megyei topográfiai munkálatok során. A lelőhely K-i felén, a majorság területén, a kövesút mellett közvetlenül építkezés miatt került sor a próbafeltárára.

A kövesúttal párhuzamosan ÉK-DNy-i irányba egy 5 m széles és 100 m hosszú „kutatóárkot” jelöltünk ki. A kutatóárok a kövesúttól 52 m-re Ny-ra és a középső villanyoszlopsortól K-re a sorban hatodik villanyoszloptól 16 m-re helyezkedett el. A kijelölt kutatóárok ÉK-i, laposabb végében, mintegy 20 m-es részen a talajvíz állandó jelenléte miatt le kellett mondanunk a feltárásról, ezért a feltárási terület egy 5×80 m-es részre szűkült. A feltárást 2006. április 3–21. között végeztük. Az egész dombhátat korábban kb. 20–30 cm vastagon sárga színű agyaggal töltötték fel. Nem zárható ki, hogy a terepbejárások során talált leletek egy része az idehordott földdel került a lelőhely területére. A feltárt terület szelvényének K-i felében, annak közepén mindössze egy darab kora vagy középső rézkorra keltezhető objektumot, egy erőteljesen szűkülő, 75 cm-re az altalajba mélyedő gödröt sikerült kibontanunk. Kevés jellegtelen oldal- és aljtöredéket, valamint kétoldalt benyomott bütyökdiszel ellátott oldaltöredéket tartalmazott.

A leletek a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumba kerültek.

BÓKA GERGELY

310. Sárvár, vár

(Vas megye) Kk

2005. november és 2006. december között a sárvári vár külső védművek javításának kivitelezési munkák közbeni régészeti szakfelügyeletét végeztem. A várfalakon

gazdagon burjánzott a növényzet. A falak mentén használaton kívüli derítők voltak. A bástyákon még termő gyümölcsfa is nőtt. Falomlások okoztak balesetveszélyt, a bástyák beáztak. A keletkezett repedések mentén a kiiszapolódott agyag helyett humusz képződött, tovább serkentve a növényzet megtelepedését. Az úgynevezett „darabontok háza” könnyező házigombával volt fertőződött. A többrétegű nem záró betonfödémek eltávolításával a várt rétegződés helyett, amit az 1962–1978 között zajló felújítás mérnöke előírt: döngölt agyag, azon 50 cm humusz, helyett épülettörmelék, épülettörmelékkel kevert föld, salak volt. A kivitelezési naplót olvasva világosan kiderült, hogy a kivitelezők használtak oda nem illő anyagokat. A rohamos pusztulást a szakszerűtlen kivitelezés okozta.

A mostani felújítás a várfalak, a bástyák, a födémek javítását tűzte ki célul: a bástyákról és a falakról a víz elvezetését, rákapcsolódva a vár vízvezetési rendszerére, melynek teljes cseréje és a tűzvíz behozása is feltétlenül indokolt lett volna. A bástyákból kihordott szemét és földfeltöltés mellett a kohósalak eltávolítása is fontos volt. A bástyákban különböző korokból származó téglapadozatok kerültek elő. Az eredeti döngölt vörösayagos kavics alatt a mára nagyrészt elkorhadt fakalodarendszer maradványai vannak. A bástyákon keletkező különféle repedések, melyeket úgynevezett „összevarrással” oldott meg a kivitelező, az alapbajt nem szüntethette meg. A statikus felül fogta meg az építményeket betonkoszorúkkal, mivel az egykori vízivárat ma park veszi körül. A mocsári vár falai a talajvíz csökkenése miatt korhadásnak indultak. A falak a korhadást követik. A bástyák falaiban teherhárító ívek váltják ki a nagy tömegű faltesteket. A korhadó cölöpökre terhelődés miatt a boltok átszakadnak, a felettük lévő faltestek megszállnak és jóval lejjebb kerülnek, mint a tömör fallal bíró részek. Gyakorlatilag a faltestek egymás mellett csúsznak el. Míg Pamer Nóra 1962-es ásatásakor még azt írta le, hogy elkezdődött a korhadás, addig 1999-ben jómagam a 4. sz. bástyánál már azt tapasztaltam, hogy helyenként a fa meglétét már csak barnás elszíneződés jelzi a szürke agyagban.

A 4. sz. bástyát 1906-ban szétvágták és kaput nyitottak rajta. Később az utolsó tévedésként szennyvízelvezető csatornákkal vágták át a fal alaptestet. Így az előbbieknél mellé a bástya két megmaradó része két irányban csúszik szét, az átmenő autóforgalom tovább növeli a bajt. A tervező statikus hathatós munkája eredményeként mérőpontok segítségével figyelik az esetleges elmozdulásokat. A bástyák belsejében vízvezetési rendszerek mutatkoztak. Bástyánként különböző. A bástya sarka felé lejtetett homokkő padozat is mutatkozott, rajta kis mélységű szivárogtatásra alkalmas csatornákkal. Az 1. és 2. sz. bástya között a szivárogtató megásásakor pillérsor került elő, az egykori gyilokjáró alapja. A 4. és 5. közt szintén, kazamatával. Az 5. sz. bástya két fala, az 1. sz. bástya egyik fala a korábbi rekonstrukciók során nem az eredeti alapján került megépítésre.

P. HAJMÁSI ERIKA

311. Semjén, Gyümölcs-dűlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő

2006. szeptember és november hónapban helyszíni szemlét végeztem Semjén külterületén, a településtől É-ra, 1 km-re található Gyümölcs- és Czakó-fészek nevű dűlők területén. Az É-D-i irányú dombvonulatokon, szántott felszínen 800×300 m-es kiterjedésű területen, kis felszíni leletsűrűséget mutató, őskori kerámia- és tapasztástöredékeket találtam.

PUSZTAI TAMÁS

312. Semjén, Magas-homok

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Á

2006. március 30-án helyszíni szemlét végeztünk a Ricse–Nagyrozvágy települések közötti szennyvízcsatornázást megelőzően. A Magas-homok É-i részén levő víztorony mellett szórvány Árpád-kori leleteket találtunk.

SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

313. Sé, Szünöse-patak (Farkas-föld mellett)

(Vas megye) Ő, N

2006. december 7-én helyszíni szemlét végeztünk a tervezett lakópark területén. A Szünöse-patak terasza, rét vagy legelő, majd a töltést követően szántón (Farkas-föld, Kertekaljai-dűlő) folytatódik a telep. A lelőhely kiterjedése 600–700×100–150 m. Tehát ennek D-i része a most tervezett lakópark területe, É-i részének egy szakaszát ástuk fel a 89. sz. főút megelőző feltárása kapcsán. A tervezett lakópark területén néhány vakondtúrásból tudtunk paticot, továbbá ős- és népvándorlás kori cserpeket gyűjteni. Sé-Kertekaljai lelőhelyként tártunk fel 2003 nyarán innen kb. 600 m-re egy avar kori településrészletet, amikor a 89. sz. főút új nyomvonalának megelőző ásatását (7. lelőhely) végeztük. A lelőhely kiterjed azonban az úgynevezett Farkas-föld-dűlőre és a hajdani vasút töltésétől a falu belterülete felé (azaz D-re) is megtalálható. Az utóbbi terület pedig azonos a tervezett lakópark területével.

Munkatárs: Vámos Gábor.

ILON GÁBOR

314. Siklós, Basasarok

(Baranya megye) U, B

2006. május 3-án terepbejárást végeztünk a BMMI Culture 2000 pályázatának keretében. A Basasarok nevű terület É-i részén 2005. június 21-én készített légi felvételeken foltok mutatkoztak. Most kb. 300×600 m-es területen két nagyobb foltból (Basasarok 1. a terület DNy-i részén, Basasarok 2. az ÉK-i részen) neolitikus és középső bronzkori (mészbetétes) kerámiatöredékeket gyűjtöttünk.

Munkatárs: Kovaliczky Gergely.

BERTÓK GÁBOR